

PYTHAGORAS

LEVEN-MYSTERIESCHOOL-GULDEN VERZEN

PYTHAGORAS
LEVEN - MYSTERIESCHOOL - GULDEN VERZEN

door
Konrad Dietzfelbinger

colofon

oorspronkelijke titel pythagoras – wissenschaft und spiritualität

auteur konrad dietzfelbinger

vertaling corrie bersee-van den berg

afbeelding omslag de tetractys van pythagoras

boekverzorging en druk rozekruis pers, haarlem

letter adobe chaparral pro

papier 90 grams promail plus natuurwit

isbn 978 90 6732 420 5

© oorspronkelijke uitgave konrad dietzfelbinger – münchen 2005

© nederlandse vertaling rozekruis pers – haarlem 2013

rozekruis pers

bakenessergracht 5

2011 js haarlem

(023) 532 38 52

info@rozekruispers.com

www.rozekruispers.com

INHOUD

inleiding 9

I pythagoras

het leven van pythagoras 17

de bronnen 17

historische context 19

zijn wezen 21

de reizen 24

de inzichten 31

het getal 31

de harmonie van de sferen 36

de natuur 37

reïncarnatie 39

de eigenschappen 42

II de spirituele school van pythagoras

de opbouw van een mysterieschool 48

de vier redevoeringen 53

1. de toespraak tot de jonge mannen 53

2. de toespraak tot de senaat 56

3. de toespraak tot de jongens 60

4. de toespraak tot de vrouwen 62

de organisatie van de school 65

de mysterierituelen 70

offervoorschriften en leefregels 74

de akoesmata 79

de mathemata 94

rekenkunde 96

geometrie 99
astronomie 103
muziek 106

III carmina aurea

de gulden verzen van pythagoras 113
tekst eerste deel 119
tekst tweede deel 121

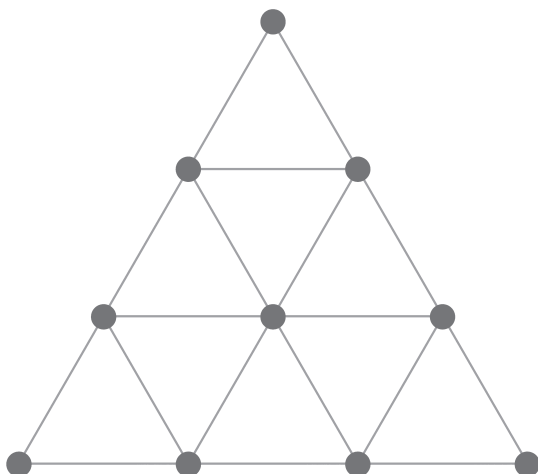
de gulden verzen toelichting – eerste deel 123
de structuur van de geestelijke wereld 126
de ouders 126
de vrienden 127
de nieuwe levenshouding 129
de vier zieledeugden 130
matigheid 131
dapperheid 133
rechtvaardigheid 134
wijsheid 135
inzicht in de wereld 135
het hier 136
het hiernamaals 137
zelfstandigheid 139
inzicht en daad 141
levenspraktijk 145
voeding en beweging 145
sociaal gedrag 147
beschouwing en intuïtie 149
consequentie 152
de eed van pythagoras 155

de gulden verzen toelichting – tweede deel 158
overeenstemming van inzicht en handelen 158
nieuw bewustzijn 159
de onsterfelijke goden 160
de natuur 161
de mens 163
de bevrijding 166
de zekerheid 167
zuivering en verlossing 168
spirituele vervulling 171

IV de school van pythagoras in de samenleving

vriendschap en solidariteit 175
politieke invloed 178
vervolging en ballingschap 181
terugkeer en tweede vervolging 184
het verdere lot 185
interne problemen 185
verval 191
de pythagorische wijsheid vanaf het jaar 450 voor Chr. 192

noten 194



bij het omslag

De *tetractys* of vierheid, de getallenrij 1 – 2 – 3 – 4, geeft de vier toestanden van de wereld en de mens weer en toont tegelijk hoe de ene toestand zich uit de andere ontwikkelt. De *een*: in de kosmos, macrokosmisch gezien: het oorspronkelijke vaderprincipe, het scheppende 'woord', de orde van de spirituele wereld; in de mens, microkosmisch gezien, het ware zelf, zijn spirituele identiteit, de onsterfelijke geest in hem. De *twee*: macrokosmisch het oorspronkelijke moederprincipe, 'leven', de werkzame kracht van de spirituele wereld; microkosmisch de uit de vlam van de geest voortkomende spirituele levensenergieën. De *drie*: macrokosmisch het oorspronkelijke zoonprincipe, 'licht', het bewustzijn van de spirituele wereld, de 'wereldziel'; microkosmisch het spirituele bewustzijn, de onsterfelijke ziel van de mens: bewustzijn. De *vier*: macrokosmisch de oorspronkelijke zichtbare wereld, de zuivere uitdrukking van vader, moeder en zoon, vrij van dood en smart; microkosmisch de oorspronkelijke lichamelijke, die leeft uit vader, moeder en zoon en daarom onsterfelijk is. Volmaakt is hij, die zelf de *tetractys* werd. Hij is $1 + 2 + 3 + 4 = 10$, de één op een nieuw niveau.

INLEIDING

Tegenwoordig staat Pythagoras vooral bekend als de grondlegger van de exacte wetenschappen en vooral van de wiskunde. Iedereen heeft op school met meer of minder enthousiasme kennisgemaakt met de stelling van Pythagoras $a^2 + b^2 = c^2$, dat wil zeggen: de som van de kwadraten van de rechthoekszijden van een rechthoekige driehoek is gelijk aan het kwadraat van de hypotenusa (schuine zijde). Misschien weet deze of gene ook nog over Pythagoras te melden, dat hij de harmonie der sferen kon horen. Bijna niemand kan zich daarbij iets concreets voorstellen, maar er schijnt iets geheimzinnigs te zijn aan dit vermogen, iets wat eerbiedig ontzag opwekt. Met deze eigenschap, het kunnen horen van de harmonie van de sferen, is de verbinding gelegd naar een spirituele dimensie die volgens Pythagoras' eigen idee en volgens zijn tijdgenoten het wezenlijke van Pythagoras uitmaakte.

Dat hij zich bezighield met de wetenschappen is kenmerkend voor hem, maar kenmerkender is zijn vermogen om de harmonie van de sferen te horen en beide bekwaamheden op elkaar af te stemmen: de wetenschappen kunnen, op een bepaalde manier gehanteerd, een hulpmiddel zijn – samen met andere beslist noodzakelijke hulpmiddelen – om tot een staat van bewustzijn te komen waarin de mens de harmonie van de sferen kan horen. Omgekeerd kunnen zij worden benut om deze innerlijke toestand tot uitdrukking te brengen. In een eerste poging het wezen van Pythagoras te doorgronden – zoals hij zichzelf en zoals zijn tijdgenoten hem begrepen – is het goed om uit te gaan van twee principieel verschillende zijnstoestanden van de mens. De ene is die van de gewone mens, in 'het hier en nu'. Hij grijpt met zijn wil, gedreven door emoties en wensen, naar de goederen van de wereld. Daarbij maakt hij gebruik van zijn verstand. Hij bepaalt zijn doeleinden en vindt middelen om die te bereiken. Daartoe verwerft hij zich kennis van de causale samenhang

van de zichtbare verschijnselen. De gesystematiseerde theorieën hieromtrent vindt hij in de wetenschap. Hij meent als een bewust mens zijn bestaan te kunnen sturen. Hij staat tegenover de wereld als iets uiterlijks, probeert zich erin te handhaven en haar aan zich dienstbaar te maken.

Maar zou hij zijn greep op de wereld eens wat losser maken en niet meer alles willen wensen en weten, en eens aandachtig letten op wat de wereld of zijn eigen innerlijk hem te zeggen hebben, dan zou hij heel andere dingen beleven. Hij zou direct merken, dat zijn bewuste ik absoluut niet zelfstandig is en de baas in huis. Hij zou namelijk in contact komen met de lagen van het 'demonische', met gene zijde, met wat verdrongen is, de 'schaduw', zoals C.G. Jung het noemt, maar ook met geheel onafhankelijk van hem bestaande 'demonische' krachten en wezens, het onbewuste van andere mensen, de dode voorouders, de subtiele invloeden van de planeten en kosmische velden. Hij zou geleidelijk gaan inzien, dat hij zich bevindt in een vlechtwerk van betrekkingen tussen innerlijke en uiterlijke factoren, dat ten opzichte van zijn bewuste ik deels vriendschappelijk, deels vijandig gezind lijkt te zijn. De Ouden noemden dit vlechtwerk van betrekkingen het lot.

Maar ook andere, nog diepere lagen zullen in hem beginnen te spreken, lagen waaruit rust en kracht tot hem komen, niet toegankelijk voor zijn rationele overwegingen en zijn irrationele angst en hoop. De Ouden noemden deze lagen het goddelijke of het eeuwige. Het is een dimensie die voor het rationele ik van het hier en nu noch voor het irrationele demonische van gene zijde (de onzichtbare helft van deze wereld) meetbaar is. Zij is niet alleen in het innerlijk van de mens, maar ook in het innerlijk van alle andere dingen en wezens van het Al. Zij is intelligent gericht op de ontplooiing en instandhouding van het wezenlijke in alle dingen en wezens en toegerust met een onuitputtelijke energie, om dit wezenlijke geleidelijk de passende uitdrukking te geven. Zo gaat de mens, als hij zonder reserves begint te luisteren naar de uiterlijke en de innerlijke werke-

lijkheid, het betrekkelijke van zijn rationele ik inzien. Hij beseft, dat dat ik als een eiland is in een woelige oceaan van irrationele, demonische krachten, voortdurend in gevaar hierdoor te worden verzwoegen. Zo komt ook de wet van reïncarnatie in beeld. Zijn ik met al zijn gewoontes, instellingen en overtuigingen is opgebouwd uit een vlechtwerk van betrekkingen, bestaande uit uiterlijke en innerlijke rationele en irrationele factoren.

Het persoonlijke is een knoop in dit vlechtwerk van betrekkingen, die op een bepaald moment ook weer losgemaakt wordt, waarna de vormende factoren volgens bepaalde regels een nieuwe knoop leggen, een nieuw ik opbouwen. Het enige blijvende in deze cirkelgang is de eeuwigheidslaag in de mens, zijn eeuwige ziel, waarvan hij zich meestal niet bewust is, zijn ware zelf.

Op deze wijze wordt het hem uiteindelijk ontstellend duidelijk in welke situatie hij zich in feite bevindt. Terwijl hij bewust opgaat in zijn begrensde ik en de zichtbare wereld van de verschijnselen, en onbewust de speelbal is van demonische krachten, is hij afgesneden van zijn oorspronkelijke vaderland: de goddelijke wereld waarin hij rust zou kunnen vinden. Hij is zich van haar niet bewust en daardoor is zij ook niet direct werkzaam in zijn leven. Haar orde drukt geen stempel op zijn leven. Dat stempel wordt gedrukt door de zeer betrekkelijke overwegingen van het rationele ik in het hier en door de irrationele invloeden van gene zijde.

Bij de eerste, de rationele manier van zijn, treedt de mens de wereld als iets uiterlijks tegemoet. Stelt hij zich daarbij open voor het hiernamaals, het demonische, dan ervaart hij de wereld van de subtiële energieën, het rijk van de doden, de 'onderwereld' volgens het spraakgebruik van de Ouden. Het ervaren van deze wereld vereist slechts een tijdelijke ontbinding van de vaste structuur van het ik. Maar zij is net zo vergankelijk als de stoffelijke wereld.

Bij de tweede, de spirituele wijze van zijn echter, beseft en ervaart de mens de betrekkingen die zijn innerlijk verbinden met het innerlijk van de wereld, en leeft hij uit deze betrekkingen. In de dingen en we-

zens van de wereld, van gesteente, via plant, dier, mens, demon en engel tot God, werken spirituele krachten en wetten, die ook in de mens zelf werken en waardoor hij met de goddelijke wereld verbonden is. Zij trekken als energiestromen door de wereld en door hemzelf. Hij is daarin ingebed en neemt daardoor de wereld als van binnenuit waar. De krachten van de wereld en van zijn eigen innerlijk delen zich mee aan zijn bewustzijn.

In de manier van zijn van het rationele ik wordt de mens bepaald door het uiterlijke weten: rationaliteit, door wensen en belangen: emotionaliteit, en door het daarbij passende handelen: activiteit. Neemt hij contact op met het gebied aan gene zijde, dan wordt hij de gevangene van de invloeden van het generzijdse. Alleen in de tweede spirituele toestand van zijn is hij geheel bij zichzelf. Want dan is zijn ware, spirituele zelf in hem werkzaam. Met deze spirituele kern hoort hij bij de goddelijke wereld, leeft hij uit haar, is hij met zichzelf in harmonie en daardoor vrij.

Het door-het-ik-gestuurde zijn sluit het door-het-zelf-gestuurde zijn uit. Want de door uiterlijk weten, emoties en handelen bepaalde mens zal de stemmen van de innerlijke krachten, zowel in zijn eigen wezen als in de wereld, niet kunnen horen. Het door-het-zelf-gestuurde zijn heeft het ik-bestaan in zich, maar kan pas actief worden naar mate het ik zijn eis de enige geldige maatstaf te zijn opgeeft en begint te horen. Want het zelf behoort bij de diepste laag van het zijn, die alle andere lagen, aan deze en aan gene zijde, in zich besloten houdt.

Pythagoras is een voorbeeld van dit door-het-zelf-gestuurde, spirituele zijn, waarbinnen het ik-bestaan en ook het generzijdse is opgenomen. Hij vergeleek de mensen vaak met een menigte op een feest. 'De mens komt aan in het leven, zoals de menigte bij festiviteiten, sommigen gedreven door een zucht naar geld en brasserijen, anderen zijn in de ban van het verlangen naar macht en een enorme eerzucht'. Dan is er ook nog het soort mensen, dat gekozen heeft voor het 'aanschouwen van de mooiste dingen'. Dat noemt Pythagoras de

filosofische soort (J58)¹. Het ‘aanschouwen van de mooiste dingen’ is een zijn, waarin de mens inzicht krijgt in de intelligentie die de kosmos doorstroomt, de krachten die al het zijnde in stand houden, en het vermogen verwerft naar deze goddelijke orde en deze goddelijke krachten te handelen. Want ‘de schoonheid van de wereld vindt zijn oorzaak daarin, dat de wereld aan het Eerste Wezen, dat alleen via het denken bereikbaar is, deel heeft’ (J59).

Met dit denken, waardoor het Hoogste Wezen bereikbaar is, bedoelt Pythagoras een bewustzijnstoestand die gericht is op dit Wezen en zijn boodschappen kan ontvangen – die de harmonie van de sferen horen kan. Deze bewustzijnstoestand is ‘filo-sofisch’, namelijk ‘liefde (filia) voor de wijsheid (sofia)’. Wie vrij is van iedere triviale interesse in de dingen van de zichtbare wereld, vrij van de ‘zucht naar geld en brasserijen; van het verlangen naar macht en hevige eerzucht’, diens ziel bevindt zich in een toestand van rust. Zij kan aandachtig luisteren naar de harmonie van de sferen, zij verlangt naar kennis van wijsheid en waarheid, zij wacht geduldig tot deze waarheid haar meegedeeld wordt. Dat is liefde voor wijsheid, filosofie. Jamblichus, één van Pythagoras’ biografen, schrijft: ‘Pythagoras zou als eerste de term ‘filosoof’ hebben gebezigd.’

Je kunt Pythagoras en zijn werk uitsluitend wetenschappelijk presenteren: van buitenaf. Dan staan zijn prestaties als wetenschapper en stichter van een wetenschappelijke school op de voorgrond. Maar zijn werkelijke betekenis en de aard van zijn wezen zouden daardoor niet worden onderkend. Pythagoras is, volgens zijn eigen opvatting én die van zijn tijdgenoten, een vertegenwoordiger van de spirituele wereld. Heel zijn wetenschappelijke denken en zijn organisatorische prestaties staan in dienst van die wereld. Daarom wordt in dit boek een poging gedaan Pythagoras vanuit dit perspectief te belichten, want alleen op die manier doet men recht aan zijn persoonlijkheid en zijn werk. Daarmee wordt ook een manier van zijn aan de orde gesteld die misschien een nieuw levensperspectief kan bieden voor die mens, die genoeg begint te krijgen van de uitsluitend ra-

tionele manier van zijn en zich steeds meer bewust wordt van de bedenkelijkheid van het experimenteren met energieën van gene zijde zonder een werkelijk spirituele basis. De manier van zijn van Pythagoras is spiritueel, maar niet irrationeel. Het rationele is erin besloten.



DE SPIRITUELE SCHOOL VAN PYTHAGORAS

DE OPBOUW VAN EEN MYSTERIESCHOOL

Pythagoras was de mysterieweg gegaan en had een spirituele identiteit verwerkelijkt. Hij had zich losgemaakt van de verarring en de gebondenheid, die het bestaan in de wereld van de vergankelijke verschijnselen met zich brengt. Hij leefde uit de orde en de krachten van de wereld van de geest. Hij deed dat als een mens, die van zijn geboorte af op bijzondere wijze met de wereld van de geest verbonden en onder bijzondere voortekenen geïncarneerd was. Op grond hiervan werd hij door zijn tijdgenoten als een incarnatie van de god Apollo en als gezondene uit de wereld van de geest gezien, als een god, 'die de toenmalige mensheid in mensengestalte verschenen is, om het ten dode gewijde leven uit de nood te helpen, het op orde te brengen en om de vergankelijke natuur genadevol de heilbringende vonk te schenken van gelukzaligheid en filosofie (...), een geschenk van de goden door middel van deze Pythagoras' (*J 30*).

Het gaan van de mysterieweg was alleen nog maar de eerste voorwaarde voor zijn eigenlijke opdracht geweest. Als boodschapper uit de wereld van de geest zou hij de mensen in kennis stellen van deze wereld van de geest en voor hen de mysterieweg, die tot de verwerkelijking van de eigenlijke identiteit van de mens voert, ontsluiten. Doordat hijzelf alle met deze weg verbonden moeilijkheden had ervaren en overwonnen, wist hij wat hij de mensen kon zeggen en wat hij van hen kon verlangen. Hij had het spoor uitgezet waarop anderen, zwakkeren, hem konden navolgen. Hij kon de in hem ontwaakte inzichten en krachten aan andere mensen ter beschikking stellen. Hij kon hun doorgeven, 'wat de ziel ziende maakt, wat de geest reinigt van de verblinding door het andere streven, zodat deze in staat is de werkelijke beginselen en oergrond van het Al te leren kennen' (*J 31*). Niets anders dan dat was het, wat Pythagoras zich voornam en waar hij zich de rest van zijn leven mee bezighield. Hij richtte een

mysterieschool op en had er de leiding, een spirituele school, een filosofenschool, hoe men haar ook wil noemen: een instituut waarin mensen die dat wilden en die voldeden aan de vereiste voorwaarden, door zijn onderricht en ondersteund door zijn krachten op hun beurt hun ware, spirituele zelf konden ontplooien.

In het kader van het wereldbeeld en de ervaringen van Pythagoras en van de Ouden is het bestaan van instellingen als mysteriescholen heel logisch, heel vanzelfsprekend, zelfs heel noodzakelijk. Wanneer een mens in het heden zijn bestemming niet vervult en een leven leidt dat, gezien de in hem aanwezige spirituele mogelijkheden, een catastrofe, een mishandeling en schending van het in hem aanwezige oerbeeld van de mens is, een voortdurende kwelling, ondanks alle schijnbare vreugden, dan zou hij een zeer serieuze belangstelling moeten hebben voor een uitweg uit deze toestand. Wanneer, aan de andere kant, de ontwikkelingstendens in het Al ertoe leidt dat alle wezens, inclusief de mens, naar hun bestemming toegroeien, en wanneer er wezens zijn die deze bestemming al hebben verwerkelijkt, dan zullen deze wezens – Pythagoras is daar één van – alles in het werk stellen om nog niet ontwikkelde wezens bij hun ontwikkeling te helpen. Zij zijn met alle andere wezens verwant, zij voelen zich met hen verbonden, en willen niet verdragen of dulden dat er wezens zijn die door smarten gekweld worden, terwijl zijzelf in een toestand van gelukzaligheid op de ‘eilanden van de gelukzaligen’ leven. Zij zullen samenwerken met de in het Al werkzame tendens in alle wezens, om hun bestemming te verwerkelijken, daar deze ook in hen werkt.

Elke vorm van dwang is daarbij uitgesloten. Iedere mens en ieder wezen kan zijn bestemming slechts in vrijheid verwerkelijken, anders zou hij niet zijn eigen identiteit, maar de wil en de ideeën van anderen verwerkelijken. Maar hij zal zich laten helpen, hij moet zich zelfs laten helpen, omdat hij over het algemeen niet over het bewustzijn beschikt van zijn positie en de kracht om zich daaruit te bevrijden. Hij heeft anderen nodig die de betreffende inzichten in hem opwek-

ken en die hem de noodzakelijke spirituele krachten voorlopig ter beschikking stellen.

Daar iedere mens zijn bestemming in vrijheid moet verwerkelijken, kan een mysterieleraar als Pythagoras, die de krachten om te wekken en te helpen bezit, alleen maar werken als hij mensen treft die in de eerste plaats zonder meer zien dat zij een ongelukkig leven leiden – ook al is hun leven naar de maatstaven van de zichtbare wereld heel gelukkig. Ten tweede moeten zij naar de bevrijding uit het ongeluk en naar het geluk van een spiritueel bestaan verlangen. Ten derde moet het hun heel duidelijk zijn dat zij daarin op eigen kracht niet zullen slagen. Is aan deze voorwaarden voldaan en ontmoeten zulke mensen een persoon die optreedt als spiritueel leider, dan kan van lieverlee vertrouwen ontstaan: een op ervaring gefundeerd geloof dat deze persoon echt een bekwame mysterieleider is. Dat geloof zal kunnen ontstaan, als uit het leven, de woorden en de kracht van deze mens blijkt dat het iemand is die uit eigen spirituele ervaring spreekt, dat hij niet een rol speelt of zich iets aanmatigt.

Nadat Pythagoras zijn reizend leven had beëindigd, dat hem door het oosten en langs alle mysterieplaatsen had gevoerd, ging hij naar zijn vaderland Samos, in de hoop daar mensen van de hierboven beschreven soort te vinden en hun vertrouwen te kunnen winnen. Het was de eerste poging om geschikte leerlingen om zich heen te verzamelen. Deze poging mislukte. Vervolgens toonde de bevolking wel grote interesse om de beroemde reiziger en zoon van de eigen vaderstad te zien. Pythagoras kreeg ook leerlingen. Maar al spoedig bleek dat zijn eisen te hoog of de bewoners van Samos te gemakzuchtig waren. Jamblichus vertelt (*J 20-25*) dat Pythagoras op Samos lessen heeft gegeven op een manier die de toehoorders zo weinig aanstond en zo compleet afschrikte, dat hij al gauw genoeg moest nemen met maar één enkele leerling in de wiskunde.

De behoefte aan spirituele ontwikkeling was bij de bewoners van Samos duidelijk niet groot genoeg om ze de uiterlijke en innerlijke belemmeringen, die annex zijn met iedere spirituele ontwikke-

ling, te laten overwinnen. Pythagoras verliet Samos weer en ging naar ‘Groot-Griekenland’, naar beneden-Italië. Daar waren in de afgelopen eeuwen vele Griekse koloniën gesticht, die in de loop van de tijd het moederland in rijkdom, macht en inwonertal ver overvleugeld hadden. Of Pythagoras nu geloofde in deze nieuwe Griekse steden meer openheid voor zijn waarheid te vinden, of dat berichten of persoonlijke informatie hem ervan hadden overtuigd dat daar de geschikte bodem voor zijn werkzaamheid was – in elk geval begaf hij zich in het jaar 532, het jaar van ‘de tweeënzestigste Olympiade’ (J 35) eerst naar Sybaris, destijds de rijkste en dichtstbevolkte stad van beneden-Italië. Het weelderige leven daar was al spreekwoordelijk geworden. Misschien verwachtte Pythagoras, dat juist daar sommige mensen hun luxueuze leventje moe geworden waren en verlangden naar een zinvoller leven.

Maar duidelijk bleek dat rijkdom, levensgenot en steeds nieuwe afwisseling en afleiding ook de meer nadenkende mensen juist afhielden van het streven naar verwerkelijking van hun eigenlijke mens-zijn en de innerlijke roep van de spirituele mens overstemden. Ook in Sybaris lukte het Pythagoras niet vaste voet te krijgen.

Hoe stond het met de buurstad Croton? De inwoners van Croton (Crotoniaten) leefden onder minder gunstige uiterlijke omstandigheden dan de inwoners van Sybaris. Het schijnt dat zij eerzuchtig genoeg waren om iets van hun leven te willen maken, niet alleen maar te genieten. Hun atleten waren beroemd. Zeven van hen hadden toen al overwinningen behaald op de Olympische Spelen. Bij de Crotoniaten was dus in elk geval één grondvoorwaarde voor het spirituele wezen aanwezig: de behoefte aan zichzelf te werken. De vraag was dan natuurlijk nog in welke richting deze arbeid ging; was zij gericht op eer, aanzien en macht – dus geheel binnen het kader van de zichtbare wereld – of gericht op het kennismaken van de waarheid over zichzelf en de verwerkelijking van de eigen spirituele bestemming? Er kwam nog een voor Pythagoras gunstige factor bij. De Crotoniaten hadden in het jaar 530 een oorlog tegen de verder in het zui-

den gelegen stad Locri verloren. Een grote inspanning was tevergeefs geweest; teleurstelling had zich verspreid. Bij de Romeinse historicus Justinus lezen we: de Crotoniaten 'kregen welhaast een afschuw van de dingen die ze met zo weinig geluk ter hand genomen hadden, en zij zouden hun leven tot dan toe helemaal hebben ingeruild voor zwelgerijen, als de filosoof Pythagoras er niet was geweest.'¹² In een dergelijke psychologische toestand kan de stem van het ware zelf zich duidelijker kenbaar maken. En inderdaad: de Crotoniaten reageerden positief op Pythagoras als hij een beroep deed op dit ware zelf, dit heimwee naar existentiële waarheid en spirituele verwerking. Hij won het vertrouwen van de bevolking en de autoriteiten, die hem de mogelijkheid boden een instituut te stichten waar hij onderwijs kon geven aan hen, die geïnteresseerd waren. Hij kreeg talrijke leerlingen.

De gesprekken, die hij bij verschillende gelegenheden met de verschillende bevolkingsgroepen voerde en die hem zoveel vertrouwen opleverden, zijn bij Jamblichus in de vorm van vier redevoeringen overgeleverd. Het betrof vrijwel zeker geen vier afzonderlijke, maar een groot aantal toespraken en gesprekken, die Jamblichus volgens de gewoonte van schrijvers uit de Oudheid in enkele redevoeringen samenvatte, die de kenmerkende gedachtegang van Pythagoras bevatten. Volgens Jamblichus richtte Pythagoras zich speciaal tot de jonge mannen, de in de senaat vertegenwoordigde politieke leiders, de jongens en de vrouwen van de stad.



NOTEN

- 1 In dit boek wordt Jamblichus geciteerd naar de vertaling van Michael von Albrecht, *Pythagoras – Legende, Lehre, Lebensgestaltung* (Grieks en Duits), Artemis, Zürich 1963.
J = Jamblichus, het getal erachter duidt het betreffende gedeelte aan.
Een Nederlandse vertaling: *Jamblichus/Porphyrius, Leven en leer van Pythagoras*, ingeleid, vertaald en toegelicht door H.W.A. van Rooijen-Dijkman, Baarn 1987.
- 2 Geciteerd wordt naar de Griekse uitgave, uitgegeven door E. des Places, Parijs 1982.
P = Porphyrius, het getal erachter duidt het betreffende gedeelte aan.
Zie ook noot 1.
- 3 Diogenes Laërtius, *Leben und Lehre der Philosophen*, Buch VIII, vertaald (in het Duits) door Fritz Jürss, Stuttgart 1998.
DL = Diogenes Laërtius, het getal erachter duidt het betreffende gedeelte aan.
- 4 Zie ook B.L. van der Waerden, *Die Pythagoreer – religiöse Bruderschaft und Schule der Wissenschaft*, Artemis, Zürich 1979, blz. 15 - 50.
- 5 Eduard Röth, *Geschichte unserer abendländischen Philosophie* Band II, Heidelberg 1858.
- 6 B.L. van der Waerden, *Die Pythagoreer*, op.cit.
- 7 Lucas 1:26-32.
- 8 Eduard Baltzer, *Pythagoras – der Weise von Samos*, Nordhausen 1868.
- 9 Aristoteles, geciteerd bij Jamblichus, 162.
- 10 Idem, *De Caelo*, 290 B.
- 11 Geciteerd naar B.L. van der Waerden, op.cit., blz. 252.
- 12 Geciteerd naar B.L. van der Waerden, op.cit., blz. 205.
- 13 Vergelijk ook Eduard Röth, op.cit., blz. 595 – 608 en Van der Waerden, op.cit.: 'Inwijdingen (...) namelijk mysteriecultussen, die in Phoenicië en Egypte al in de tijd van Pythagoras bestonden en naar het voorbeeld waarvan de ritens van de groepen pythagoreeërs waren georganiseerd' (blz. 95).
- 14 Herodotus, *Historiën II*, 81. (Dit boek staat in het Nederlands op het internet.)
- 15 Diodorus, *Historische Bibliothek IV*, 25.
(op het internet in het Engels: *The Library of History of Diodorus Siculus*)
- 16 Zie Van der Waerden, op.cit., blz. 96.
- 17 Herodotus, *Historiën II*, 37. (zie internet)
- 18 Plato, *Politeia*, 617 B. (zie internet)
- 19 Aristoteles, *Metafysica*, 985 b.
- 20 Plato, *Politeia*, 525 B – 526 B.

- 21 Idem, 529 E.
- 22 Idem, 526 E – 527 B.
- 23 Idem, 529.
- 24 Dat de pythagoreeërs ‘absolute astrologische fatalisten’ geweest zouden zijn (Van der Waerden, op.cit., blz. 265), is dus niet verdedigbaar.
Ook in de *Gulden Verzen* staat: ‘Genees ervan, zoveel u kunt’ (vers 19).
- 25 De *Gulden Verzen* worden hier geciteerd in de vertaling van H. Schmitz, afgedrukt in B.L. van der Waerden, op.cit. Er werden enkele veranderingen aangebracht. In vers 47 werd het ‘Waarlijk’ vervangen door ‘Neen’. De varianten met ‘Neen’ zijn in vele antieke citaten te vinden (vgl. Van der Waerden blz.155 e.v.) en schijnt een oudere versie te zijn.
Twee andere veranderingen zijn gebaseerd op de Engelse vertaling van Johan C. Thom, *The Pythagorean Golden Verses* (Leiden 1995). (Thom’s boek is het meest recente onderzoek van de Gulden Verzen, bevat de resultaten van eerdere onderzoeken en beoordeelt deze. Het bevat een voortreffelijke wetenschappelijke beschrijving van de geschiedenis van de verzen en diepgaande filologische analyses.) De aan dit boek ontleende veranderingen zijn: vers 45: ‘Geeft u zich daarin moeite, bezint u zich daarop, verlangt daarnaar:’ in plaats van ‘Geeft u zich daarin moeite, oefent u daarin, dit moet u liefhebben’.
Vers 50 – 51: ‘hebt u besef van de essentie van de onsterfelijke goden en sterfelijke mensen: hoe zij alles doordringt en alles door haar geleid wordt.in plaats van ‘hebt u besef van de verhouding tussen de onsterfelijke goden en de sterfelijke mens: hoe een ieder voorbijgaat en bestendigheid heeft.’
- 26 Plato, op.cit., boek IV.
- 27 Geciteerd bij Van der Waerden, op.cit., blz. 180.
- 28 Geciteerd bij Van der Waerden, op.cit., blz. 206.
- 29 Geciteerd bij Eduard Baltzer, op.cit., blz. 168.
- 30 Geciteerd bij Van der Waerden, op.cit., blz. 218.
- 31 B.L. van der Waerden, op.cit., blz. 75.
- 32 Idem, blz. 75.
- 33 Plato, *Timaeus*, 53 – 56.
- 34 Als aangesprokene wordt in de brief weliswaar Hipparchus genoemd, maar gezien de inhoud kan alleen Hippasus maar bedoeld zijn. De brief is duidelijk later samengesteld, daar Lysis veel jonger geweest moet zijn dan Hippasus.
Ook Diogenes Laërtius heeft ‘Hippasus’ (42).
- 35 Jamblichus 75, geciteerd naar de vertaling van Eduard Baltzer, op.cit., blz. 137f.
- 36 Vergelijk ook B.L. van der Waerden, op.cit., blz. 270.